

LET NIKA
otrais kongress

**Kultūrvēstures avoti
un Latvijas piekraste**

Latvijas Zinātņu akadēmija
Latvijas Akadēmiskā bibliotēka

KULTŪRVĒSTURES
AVOTI
UN LATVIJAS
PIEKRASTE

Rīga
Apgāds "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis"

Piekrastes grāmatizdevēji: sākotnējai ievirzei

Gunta Jaunmuktāne

Latviešu profesionālo izdevniecību vēsture sākās ar Kārļa Stālberga (1837–1895) Rīgā, Heinriha Alunāna (1835–1904) Jelgavā un Klāva Ukstiņa (1832–1904) Liepājā darbību deviņpadsmitā gadsimta otrajā pusē.

Pirmajām latviešu izdevniecībām vajadzēja stāties nevienlīdzīgā cīņā ar spēcīgajām Baltijas vācu grāmatu firmām (J.V. Stefenhāgens un dēls, J.K.D. Millers, V.F. Hekers, E. Plätess u.c.), kurām bija lieli naudas uzkrājumi, plašas spiestuves, grāmatu veikali un grāmatu izplatītāji. Arī cenzūra galvenokārt vērsās pret progresīvi noskaņotiem darbiem, ko laida klajā jaunās izdevniecības. Turklāt nebija ne augstāko mācības iestāžu, ne valdības atbalsta. Gandrīz visa grāmatniecība bija tikai privātās iniciatīvas un pašai izdevēja entuziasma rezultāts. Bieži līdzās profesionāliem izdevējiem arī privātpersonas par saviem līdzekļiem laida klajā atsevišķas grāmatas (tādā veidā arī profesionāli izdevēji parasti sāka savu darbību).

Turklāt pirmo izdevēju grūtības vēl pavairoja pircēju trūkums. Tautas lielākajai daļai gan materiālie apstākļi, gan izglītības līmenis bija tik zems, ka kādas grāmatas vai avīzes iegāde bija diezgan rets notikums dzīvē. Tādēļ arī nevarēja plaši attīstīties izdevējdarbība, masveidīga grāmatu producēšana un izplatīšana. Arī grāmatu veikali atradās gandrīz vienīgi tikai lielākajās pilsētās. Rakstnieku honorāri latviešu izdevniecībās bija niecīgi. Tāpēc visa literārā un zinātniskā jaunrade ritēja no maizes darba brīvajā laikā. Izdevēji lielākoties bija grāmattirgotāji, kam izdošana un iespiešana bija tikai blakus nodarbošanās.

Vēl 1878. gadā Kaudzītes Matīss rakstīja: "...es uzņemos labāk grāmatu sarakstīt nekā krietna un uzticama izdevēja jeb apgādātāja sameklēšanu..."¹

Ar minētajiem apstākļiem, kā arī ar poligrāfiķu vājo amata prasmi izskaidrojama samērā zemā grāmatas kultūra – redakcijas un korektūras trūkumi, pavirša apdare. Ilustrācijas iespiešana reti, jo trūka profesionālu latviešu mākslinieku. Visbiežāk kā ielīmes izmantoja tirāžētas ilustrācijas. Tomēr, neskatoties uz trūkumiem, grāmatas arvien vairāk kļuva par nozīmīgu spēku tautas dzīvē.

Šoreiz nedaudz par novadu izdevniecībām, kas darbojās Kurzemes un Vidzemes piekrastēs laika posmā no 1853. līdz 1911. gadam – par Liepājas, Ventspils, Limbažu, Liepupes un Salacgrīvas mazajām un vidēji lielajām izdevniecībām. Par šo tematu publicēto ziņu ir ļoti maz. Apskata pamatā apzinātas grāmatas un citi informācijas avoti, kas atrodas Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā. Pagaidām apzināto un pieminēto vietu izdevniecību un tajās izdoto grāmatu saraksts (*sk. pielik.*) nav pilnīgs, tāpēc meklējumi un izpēte vēl jāturpina.

“Vai tad lejas kurzemniekiem mūžam būs strēbt skābo putriņu, kamēr citi tautieši prasa jau pēc spēcīgākas barības? Vai Ventai, Abavai un Svētupei būs būt purvainš ūdens, kamēr Daugava, Lielupe un Gauja dzidri tek? Vai tam apgabalam, kas radījis, lolojis Kronvaldu un Spāgi, kas mācījis Valdemāru, trūks spēka citiem gaišākiem Latvijas vidučiem pakal ciensties? Nē, ievērojot latviešu tautas spīrgto garu, Lejas Kurzeme nedrīkst snaust un pūt, kad visai latviešu zemei jāmostas, jāpošas.” Tā 1882. gadā Liepājas avīzes “Latvietis” pirmajā numurā redakcijas vārdā rakstīja redaktors Klāvs Ukstiņš.²

Un Liepāja tiešām neatpalika no citiem apgabaliem – bez jau minētā, visā Latvijā pazīstamā grāmatizdevēja Klāva Ukstiņa, kurš izdeva vairāk nekā simts grāmatu, Liepājā tajā laikā darbojās vēl vairāki desmiti lielāku un mazāku izdevēju. No ievērojamākiem minami Gotlibs Daniels Meijers, Kārlis Freivalds, Matīss Pētersons, Sīmanis Rūje, Viktors Nīmanis, J. Intenbergs, G. L. Cimmermanis, E. Fridrihsons, J. F. Pilītis, “Liepājas citu tautu rakstnieku tulkotāji”, kurus vēlāk pārdēvēja par “Liepājas latviešu grāmatu izdevēju biedrību”, un daudzi citi apgādi.

Ar nelielām izdevniecībām bija bagāta arī Ventspils. Tajā bez ražīgākā grāmatu izdevēja Teodora Antmaņa darbojās arī Bērtulis Blumbahs, Lauvu Kārlis, V. Kupfers, A. Brasholcs, Fridrihs Linge, H. Hiršmanis un citi.

Runājot par Limbažiem un to apkārtni, jāpiemin ne tikai lielākie Limbažu grāmatizdevēji Jānis Melķīsis un Kārlis Paucītis, bet arī izdevējs Mārtiņš Elksne Liepupē un grāmatu tirgotāja R. Vitola apgāds Salacgrīvā.

Novadu izdevniecību vadītāji parasti bija tipogrāfiju īpašnieki vai grāmat-tirgotāji, kuri vienlaikus rosīgi darbojās apkārtnes sabiedriskajā dzīvē vai arī paši rakstīja un bija vietēja mēroga literāti. Zināšanas un dažādus smalkumus par grāmatu iespēšanu un izdošanu viņi galvenokārt ieguva no saviem aroda biedriem lielajās pilsētās, piemēram, Rīgā un Jelgavā.

Visi grāmatu izdevēji, tipogrāfiju īpašnieki bez sava apgāda grāmatām parasti iespieda arī citu izdevēju izdoto. Nozīmīgi, ka izdevēji drukāja ne tikai pašu sarūpētās grāmatas, bet arī mudināja sadarboties vietējos literātus, skolotājus, mācītājus un citus. Grāmatu izplatība bieži vien neaprobežojās tikai ar pašu tirgotavu un savu pilsētu, bet grāmatu kolportieri tās nogādāja arī kaimiņu pagastos un pilsētās. Kā rakstīja toreizējais Lubezeres skolotājs Teodors Zeiferts (vēlāk literatūras kritiķis un vēsturnieks) 1899. gadā: “... iet

apkārt kolportieri pa viesnīcām, pa mājām, pa dzelzceļu vagoniem un piedāvā savu precī, daži it godbijīgi sacīdami: “Mēs peļņu nedzenam, ir bez maksas dodam, kas var, lai atlīdzina vairāk, mazāk, kā tik.” Bet kā tu lai, cilvēks, kad tev jau lapa rokā, lai tik tālu blamējies, ka tu nevari atlidzināt! Pa to starpu sabiedrības izsūta uzaicinājumus uz visām pusēm, lai iemaksā zināmu naudas summu un tad par to vēlāk piesūtīs grāmatas. Vēl rauga iegūt zināmu šķiru sadzīves aprindas, skolotājus, mācītājus u.c., kas lai pasākumu veicina; rauga iegūt katrā apgabalā pa krietnam veicinātājam. Ja derīgas grāmatas šādā ceļā rauga izplatīt, tad par to prieks.”³ Tomēr, lai nenotiktu tā, ka labas grāmatas, gaidot pircējus, mierīgi paliek izdevniecībā, “izdevējam tāpēc derēs visādā ziņā ierīkot patstāvīgus, plašus, dzīvus sakarus ar publiku. Sevišķi citos latviešu grāmatniecības centros, Rīgā, Jelgavā, vajadzētu būt pa priekšstāvim, pie kā ne vien grāmatas lielumā un mazumā dabūjamas, bet kas par viņu izplatīšanu tikpat dzīvi interesējas kā pats izdevējs”.⁴

Liepājnieks Gotlībs Daniels Meijers savu tipogrāfiju nodibināja jau 1851. gadā.

Deviņpadsmitā gadsimta 70. un 80. gados viena no ražīgākajām spiestuvēm Liepājā bija Viktora Nīmaņa (1845–1898) bilžu un grāmatu drukātava (arī grāmatu un bilžu spiestava). Tajā bez paša V. Nīmaņa izdotajām grāmatām drukāja arī citu izdevēju izdoto. V. Nīmanis kā oficiālais redaktors (faktiskais redaktors pirmajos gados bija M. Jurševics, pēdējos – J. Cīrulis) un izdevējs bija politiskajam un literārajam laikrakstam “Liepājas Pastnieks” (1877–1882). Laikrakstam katru gadu iznāca pa interesantam pielikumam, piemēram, “Karalauka lantkārte”, “Afganistānas karalauka lantkārte”, “Vēl kādas drusciņas priekš smieklu mīļotājiem no J. M. Liepājā” un citi.

Liepājnieks Matīss Pētersons savu darbību uzsāka 1882. gadā ar tipogrāfijas atvēršanu. Viņš arī turpināja izdot un iespiest G. D. Meijera 1882. gadā aizsākto sabiedriski politisko laikrakstu “Latvietis” (M. Pētersons iespieda 1883.–1886. g.). M. Pētersona apgāds pa gadiem nedaudz mainīja savu nosaukumu: “M. Pētersona bilžu un grāmatu drukātavas apgādiens”, “M. Pētersona grāmatu un rakstāmu lietu tirgotavas un drukātavas apgādība”, “M. Pētersona grāmatu tirgotavas apgādība” u.c.

Skolotājs, žurnālists un grāmatizdevējs Kārlis Freivalds (1865–1923) 1902. gadā Liepājā nodibināja savu izdevniecību un Zivju ielā, pretim sieviešu ģimnāzijai, atvēra grāmatu un rakstāmu lietu pārdotavu. Reizēm savu apgādu viņš dēvēja par “K. A. Freivalds un biedri”. Rosīgi piedalīdamies sabiedriskajā dzīvē, viņš bija arī viens no ražīgākajiem Liepājas izdevējiem. Turklāt aplūkojamā laika posmā K. Freivalds izdeva un rediģēja dienas avīzi “Sēkla” (1905–1906) un kristīgu jaunības žurnālu gara un prāta izkopšanai “Jaunība” (1907–1909). K. Freivalds sava apgāda izdotās grāmatas no vācu un krievu valodas bieži vien tulkoja pats.

Ievērojamākais Ventspils grāmatu izdevējs bija grāmattirgotājs Teodors G. Antmanis (1868–1913). Viņš bija arī redaktors un izdevējs sabiedriski politiskam un literāram nedēļas laikrakstam “Ventspils Apskats” (1907–1913) un reizi nedēļā iznākošajam “Ventspils Apskata Svētdienas Pielikumam” (1910–1913).

Ventspilnieks Fridrihs Linge bija redaktors un izdevējs izdevumam “Ventspils Lapa” (1898–1914), kas iznāca reizi nedēļā (ar 1911. gadu divas reizes mēnesī) ar tekstu latviešu, krievu un vācu valodā.

Grāmatu izdevējs limbažnieks Jānis Melķīsis (1857–?) savu darbību sāka 1878. gadā. Kā jauns iesācējs, ar maz līdzekļiem viņš iekārtoja un atvēra pirmo sietuvi un vēlāk tipogrāfiju Ziemeļrietumu Vidzemē, kur iespieda dažādus drukas darbus pagastu valdēm, tirgotājiem, aptiekām un muižām četrās valodās – latviešu, vācu, krievu un igauņu un 1885. gadā atvēra arī grāmatu veikalu. J. Melķīsis bija redaktors un izdevējs izdevumam “Limbažu Sludinātājs” (1886–1887), kas iznāca reizi nedēļā ar tekstu latviešu un vācu valodā, un izdevējs “Limbažu Ziņotājam” (1902–1905), kas iznāca latviešu, krievu un vācu valodā.

1901. gadā Vidzemes gubernators deva atļauju toreizējam zemniekam Kārlim Paucītim (1866–1919) Limbažos atvērt tipogrāfiju un grāmatu veikalu. Aktīvi darbodamies kā grāmatu izdevējs, viņš bija arī redaktors un izdevējs trim izdevumiem: “Limbažu Ziņas” (1908–1909), kas iznāca reizi nedēļā latviešu, krievu un vācu valodā, “Vienības Vēstnesis” (1909–1914) un pielikumam “Bērnu Draugs” (1911–1914).

Latviešu censoņu darbībā izpaudās vairākas raksturīgas līnijas. Sākumā viņi izvīrēja par savu mērķi izdot tikai krietnas un vērtīgas grāmatas. Bet pēc kādiem kritērijiem to noteikt? Kuras grāmatas tad nu būtu saucamas par krietnām un vērtīgām? Arī Teodors Zeiferts, kurš bija mācījies Irlavas skolotāju seminārā, daudz lasījis, domājis un rakstījis par literatūras uzdevumiem un nozīmi, rakstīja: “Tas ir grūti izšķirams jautājums. Te krīt svarā dažādas sadzīves aprindas, dažādas attīstības pakāpes, dažādas ļaužu šķiras. Pēc šiem dažādajiem stāvokļiem grāmatu krietnuma noteikums svērsies drīz uz vienu, drīz uz otru pusi. (...) Cilvēks, kam nopietns darbs, kam darīšanas ar dzīves pamata jautājumiem, tas var uzlūkot visu, kas viņa nopietnajā cīņā tam nekādu pabalstu nesniedz, par niekiem un blēņām. Te nu nevarēs skatīties ne uz kādiem mākslas principiem, bet uz to, kas tautas lielākajai daļai der, kas pieder pie viņas dienišķas maizes. Te būs jāuzņemas viena un otra tīri praktiska jautājuma apstrādāšana, tā: izceļojumi, zemkopības apstākļi, rūpniecības noteikumi un sekas, sieviešu stāvoklis, pašpalīdzības iestādes, iepazīšanās ar zināmiem likumiem utt. Un, ja šādus jautājumus arī neapstrādā apcerējumos, ja jaunu laiku dzīves apstākļus patiesi tēlo stāstos un citādos mākslas ražojumos, tad tagadējam lasītājam no tam nāks savs pozitīvs labums. Pie šādiem ražojumiem

tad nevar likt klāt tik noteiktus mākslas mērus. Īstu mākslinieku jau nav visai daudz, tomēr rakstnieku ir pulka. Tad ir daudz labāk, ka rakstnieks ņemas, lai arī mākslas ražojuma formā, pie īstas lietas, kam plašāka interese, un mēģina to dziļāk atklāt un par to dzīvāk domas iekustināt, nekā kad viņš visādā ziņā mēģina piepildīt kādas mākslas formas noteikumus, mēģina rādīties par tūru mākslinieku. (..) Tie mākslas darbi, kur mākslas nav, bet sadzīves intereses ir, jau ies drīz bojā, bet tie mazākais savam laikam ir kalpojuši un pa savai daļai, lai arī pa cik mazai, pie tā lielajiem uzdevumiem dalību ņēmuši.”⁵

Tāpat ar krietnām un vērtīgām grāmatām saprata tās grāmatas, kas latviešu lasītājiem sniedza kādas konkrētas vai vispārīgas zināšanas, padomus un cēla viņu vispārējo kultūras līmeni.

Taču, lai izdzīvotu, bija jādomā arī par pircēju piesaistīšanu un grāmatu pietiekamas apgrozības nodrošināšanu. Tādēļ izdevēji bija spiesti piemēroties neizglītotajam, mazprasīgajam lasītāju lokam un izdot arī mazvērtīgu literatūru. Bibliotekārs un bibliogrāfs Jānis Misiņš rakstīja: “..mūsu grāmatniecībā vai vislielāko postu ir nodarījuši mūsu sēnalliteratūras tirgotāji, tā sauktie “lubenieki”, no kuriem daži ir papriekšu Daugavas tirgū ar silķēm vai sviestu tirgojies, daži izbankrotējis vairāk arodos un tad uzmeties par grāmatu tirgotāju un grāmatu izdevēju. Būdami bez kādas izglītības, – daži pat savu vārdu knapi spēj uzrakstīt, – tie cenšas “iedzīvoties” par katru cenu un tikt pie turības, izdodot “ejošas grāmatas”.”⁶ Pie “ejošām grāmatām” pieskaitīja arī kalendārus, kuru vākus un saturu izmanīgi ļaudis nereti pārņēma no citu izdevēju un gadu kalendāriem. Parasti gan tik “gudri” rikojās Rīgas darboņi, piemēram, K. Orlovskis, A. Lācis, L. Vitols un citi. Tomēr savu labumu deva arī lubu literatūra, jo ar tās palīdzību daudzi, īpaši skolēni, aizrāvās ar lasīšanu un iemīlēja grāmatas uz visu mūžu.

Piekrastes izdevniecības, tāpat kā pārējās provinces izdevniecības, pielāgojās mazpilsētnieku un laucinieku sadzīves un saimniecības vajadzībām. Kaut arī varētu domāt, ka šie apgādi galvenokārt risināja jūras, kuģniecības un zvejas problēmas, tomēr tā tas nav. Izdoto grāmatu tematika ir tieši tāda pati kā pārējās Latvijas vidējiem un mazajiem apgādiem.

Kurzemes un Vidzemes piekrastes izdevniecību piedāvājumu veidoja:

1. Reliģiska satura darbi, tai skaitā ar reliģiju saistītas sadzīviskas kāzu un bērnu runas;
2. Daiļliteratūra (gan oriģinālā, gan tulkotā dzeja, stāsti, lugas), tai skaitā arī grāmatas bērniem;
3. Sērijizdevumi gan bērniem (“Bērnu atpūtas brīžiem”, “Jaunības un skolas bibliotēka”), gan pieaugušajiem (“Universālā bibliotēka”, “Citu tautu rakstnieki”);
4. Ābece, skolas mācību grāmatas un valodnieciska satura darbi (latviešu, vācu un krievu valodas vieglākai apguvei);

5. Latviešu un cittautu folkloras izdevumi (tautasdziesmas, teiku sakopojums) un sapņu grāmatas;
6. Padomnieki dažādām dzīves jomām un situācijām (pārstāvēta amatniecība, lauksaimniecība, lopkopība, biškopība, veselības un skaistuma kopšana, t.sk. vēršanās pret dzeršanu un smēķēšanu, izsargāšanās no dažādām slimībām u.c.);
7. Vēsturiska un juridiska satura darbi;
8. Grāmatas par mūziku un notis;
9. Kalendāri un
10. Nedaudz materiālu par jūru un kuģošanu.

Kaut arī šajā laika posmā provincē dibinājās daudzas jaunas privātas izdevniecības, tomēr daļa no tām nebūt nebija provinciālas – tās darbojās ar plašu vērienu un laida klajā literatūru, kas pēc satura pārsniedza vietējās vajadzības un kam bija arī noteikts praktisks nolūks.

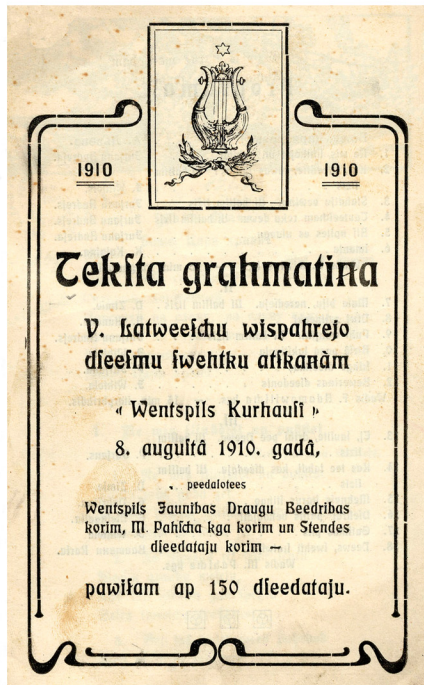
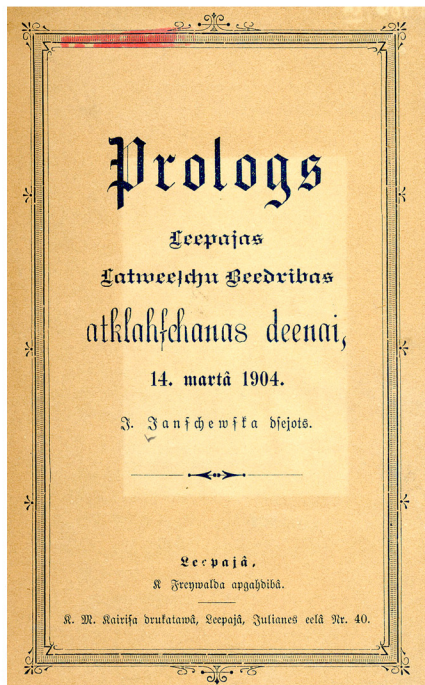
1. Gandrīz visas izdevniecības izdeva reliģiska satura grāmatas, piemēram, G. D. Meijers izdeva E. F. Šēnberga “Garīgas kāzu dziesmas” (1871) un “Jaunas kāzu runas” (1871), S. Rūje – “Garīgu dziesmu krājumu kristīgām draudzēm jeb ticības balss” (1880, 1889), M. Elksne izdeva skolotāja K. Baloža grāmatu “Kāzu rota jeb Dziesmas, runas un lūgšanas priekš brūtgāna un brūtes izvadīšanas no mājām un priekš kāzām” (1888). Par piemiņu Alojasa draudzei iznāca “Svēta koklīte jeb 12 Dāvida dziesmas uz dažādiem dzīvības brīžiem” (1898, M. Pētersons) un citas.

Populāras bija Sperdžena sprediķu grāmatas, ko izdeva gan V. Nīmanis 1878., 1879. un 1880. gadā, gan J. Intenbergs 1892. un 1894. gadā.

Daļa no reliģiska satura grāmatām bija katehismi pirmmācībai, piemēram, no angļu valodas pārtulkotā (tulkotājs nav uzrādīts) G. D. Meijera izdotā “Rīta blāzma jeb pirmā garīgā mācība maziem bērniem” (1888). Publicēja arī apcerējumus par dažādām reliģiskām tēmām, piemēram, K. Freivalda izdevumā iznāca apcerējumi “Vaj Dievs ir vaj nav?” (1897) un E. Fridrihsona grāmatīņa “Ķēniņa Dāvida bībeles kritika jeb pārspridumi par svētiem rakstiem” (1894). S. Rūje izdeva G. Grīntāla tulkoto Rodes “Kristīga ticības mācība jaunībai” (1888).

Kā “ardievas” Limbažu draudzei un kā veltījumu ticības mācības skolotājiem mācītājs Kārlis Beldavs uzrakstīja grāmatu “Dziedait tam kungam jaunu dziesmu! – Vēsturiski skati iz mūsu dziesmu grāmatas” (1906, K. Paucītis), ko sāka rakstīt Limbažos, bet pabeidza Pēterburgā.

Vairāki grāmatizdevēji gan Liepājā, gan Limbažos izdeva Mārtiņa Lutera “Mazo katķismu” (1877, V. Nīmanis, 1888, J. Melķīsis, 1909, K. Paucītis).

2. Dzejas, stāstus un lugas izdeva visi minētie grāmatu izdevēji. Tajā laikā daiļliteratūra galvenokārt vēl bija tikai laika kavēklis. Visbiežāk izdevumi bija samērā nekvalitatīvi tulkojumi no krievu vai vācu valodas, kuriem bieži valodu un tulkotāju pat neuzrādīja.

Tomēr uz šī fona izcēlās vairāki oriģinālliteratūras darbi, piemēram, dokumentāls saturs ir K. Freivalda apgādā izdotajam J. Janševska dzejojumam “Prologs Liepājas Latviešu biedrības atklāšanas dienai 14. martā 1904. gadā”, arī H. Hirsmaņa izdotajam Roberta Tautmiļa-Bērziņa dzejojumam “Wentspils senāk un tagad” (1901) un T. Antmaņa izdotajai “Teksta grāmatiņai V Latviešu vispārējo dziesmu svētku atskaņām Wentspils Kurhausi 8. augustā 1910. gadā”. Koncertā piedalījās ap 150 dziedātāju un tika skandētas 19 dziesmas, no kurām tikai toreizējā valsts himna bija krievu valodā, pārējās bija Jurjānu Andreja, Jāzepa Vītola, Emīļa Dārziņa, Emīļa Melngaiļa, Baumaņu Kārļa un citu latviešu komponistu dziesmas.

Vairākus oriģināldzejas krājumus izdeva arī K. Paucītis Limbažos, piemēram, mācītāja un rakstnieka Jāņa Gobas-Alojiesha dzejoļu krājumu “Latvijas kalnos un lejās” (1905), F. Linge Wentspilī Krista Putniņa nelielo krājumiņu “Pirmie vizbulīši I” (1903), izdevējs Bērtulis Blumbahs Wentspilī savu pirmo dzeju krājumu “Līgas vēsts” (1884) un citi.

Tam laikam nozīmīgs bija rakstnieka Melnā Alkšņa (Augusts Melnalksnis) sakopotais literāriskais krājums “Pirmais burts” (1903), kas veltīts izdevēja Jāņa Melķiša 25 gadu darbības jubilejai. Savus veltījuma dzejoļus krājumā

ievietojusi gan daudzi visā Latvijā pazīstami dzejnieki, piemēram, Ādolfs Alunāns, Edvards Treimanis, Augusts Saulietis, Augusts Melnalksnis, gan arī vietējie jaunie, vēl nepazīstamie literāti.

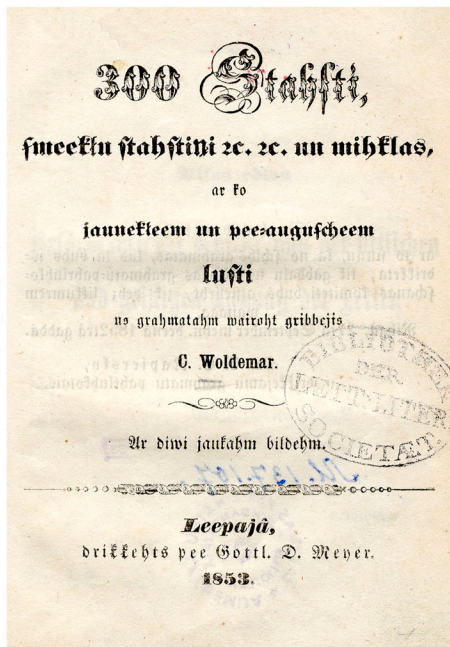
Tulkojumiem visvairāk izraudzījās tai laikā Vācijā populāro tautas rakstnieku darbus, piemēram, Franča Hofmaņa, kura bērniem un jaunatnei domātos īsos, interesantos, bet pamācošos stāstiņus mazās glītās burtnīciņās ar košiem krāsainiem vākiem izdeva T. Antmanis Ventspilī, piemēram, “Kā bērni dzīvo” (1901), “Stāstiņi bērniem” (1901) un citi.

No tulkotajiem krievu autoru stāstiem pieminami A. Čehova raksti. Rakstu 1. burtnīcas titullapā ierakstīts autora atvēlējums: ““Latvisku grāmatu izdevēju biedrībai” Liepājā dodu vienīgo tiesību tulkot manus rakstus latviešu valodā. Antons Čehovs 13. augustā 1903. gadā Jaltā.”

Lasītāji bija iecienījuši dažādu apgādu izdotās humoreskas, piemēram, pasaciņa “Nīcas bullis” no Dunduru vecākā (1903, K. Freivalds), dažādu humoresku kopojums “Ēnas skati. Ainas iz dzimtenes ārēm” (1906, K. Freivalds), Ernesta Ferdinanda Šēnberga “Še ko pasmieties! jeb Stāsti, stāstiņi un rīmes” (1865, G. D. Meijers), Kristapa Šēnberga īsprozas darbi “Pirmais trekns kumoss priekš smieklu mīļotājiem” (1866, G. D. Meijers) un “Otrais trekns kumoss priekš smieklu mīļotājiem” (1868, G. D. Meijers) un citas.

Latviešu lasītājam jaunums bija Krišjāņa Valdemāra mācību laikā Liepājas augstākajā apriņķu skolā sakārtotā grāmatiņa “300 stāsti, smieklu stāstiņi u.c. un miklas, ar ko jaunekļiem un pieaugušiem lusti uz grāmatām vairot gribējis” (1853, G. D. Meijers). Grāmatiņas ievadā “Vārdi par grāmatām” minēts tās nolūks – celt zemnieku pašapziņu, skubināt visus uz grāmatu lasīšanu un prāta vingrināšanu. Šajā rakstā arī aizsākta doma par bibliotēku dibināšanu pilsētās un lasīšanas biedrībām pagastos, lai grāmatas būtu pieejamas visiem.

Sarp publicētajām lūgām minamas vairākas latviešu autoru oriģināllugas, piemēram, Ādolfa Alunāna luga “Arī pilārs” (1904, J. Melķīsis) un Jāņa Meža skatu luga “Pamāte” (1897, R. Vītols). Pieminama arī Ādolfa Alunāna pāragri mirušās talantīgās meitas Elzas Alunānes no vācu valodas

tulkotā Rūdolfa Hercoga luga “Jaunības tiesības” (1904, J. Melķīsis). Ar spīdošiem panākumiem luga bija izrādīta Rīgā, Jelgavā un Liepājā. Interesanti, ka luga nodrukāta ar visām režisoriem mēģinājumos vajadzīgajām piezīmēm. Grāmatiņas priekšvārdā varam aplūkot Elzas Alunānes ģimetni un iepazīties ar viņas dzīves aprakstu.

No tulkotajām lugām pieminama arī Kārļa Brīvnieka tulkotā Bjernstjerna Bjernsona luga “Jaunais pāris” (1899, J. Melķīsis) un Jēkaba Velmes no vācu valodas tulkotā Gotholda Efraima Lesinga komēdija “Minna fon Barnhelm jeb Zaldātu laime” (1883, M. Pētersons). Tulkotājs grāmatiņas priekšvārdā rakstīja: “Šī komēdija Vācijā pirmā atkāpās no iebruktā ceļa, kuru tolaik stāigāja visi dzejnieki, un tādā vīzē radīja istu vācu komēdiju, kurā karakteri pēc dzīves un dabiski, un valoda viegla un gludena. Ar viņu iesākās jauns laikmets vācu dramatiskā poēzijā. No viņas arī mēs varam mācīties, kā drāma jāekspone un kādai vajag būt tautiskai drāmai, lai viņa būtu arī vispārīga un saskanētu ar īstajiem dzejas likumiem un paģērējumiem.”⁷

3. Aplūkojamā laika periodā izdeva vairākas kvalitatīvi dažādas grāmatu sērijas gan bērniem, gan pieaugušajiem. Galvenokārt tie bija tulkojumi, bieži vien no neminētas valodas.

Sēriju “Bērnu atpūtas brīžiem” izdeva Kārlis Paucītis Limbažos. Kā sērijas

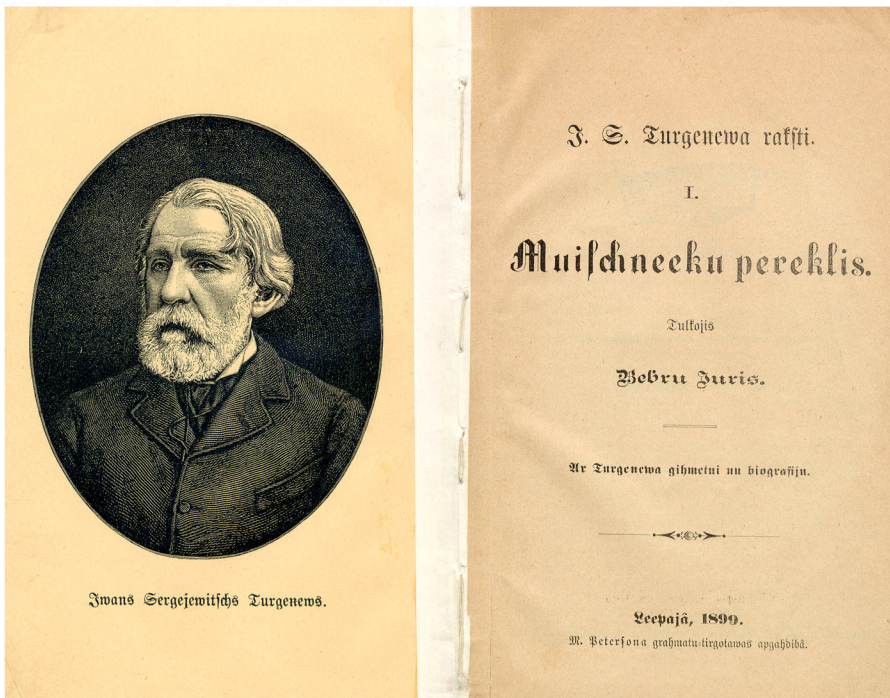
pirmā grāmatiņa iznāca Aleksandra Puškina “Zvejnieks un zivtiņa” (1904) J. Gobas-Alojiēša tulkojumā no krievu valodas. Vēl sērijā publicēja Izabellas Kaizers stāstu “Noziedznieks” (1908), poļu rakstnieka Kazimira Glinska stāstu “Klusajā naktī” (1908), spāņu rakstnieka Benito Perc-Haldosa stāstu “Mūlis un vērsis” (1908), A. Hedenstjerna stāstu “Svētku vakarā” (1908), stāstu “iz norvēģu dzīves” “Uguntiņa” (1908). Visas šīs grāmatiņas tulkoja Augusts Melnalksnis ar pseidonīmu Melnais Alksnis. Sērijas otrā un trešā grāmatiņa pat iznāca atkārtotā izdevumā. Sērija turpināja iznākt vēl 1913. gadā. Pavisam šajā sērijā iznāca astoņas nelielas grāmatiņas. To cena bija no 4 līdz 10 kapeikām, tādējādi viegli nopērkamas un piemērotas arī dāvināšanai.

Sēriju “Jaunības un skolas bibliotēka” izdeva Teodors Antmanis Ventspilī. Šajā sērijā, šķiet, iznāca tikai trīs grāmatiņas. Hermīnas Proškes vēsturiskos stāstus “Vīrs pie vārda” un “Par vēlu!” (1896) un Helēnas Steklas stāstu krājumiņu “Jūras bezdelīga” (1896) tulkoja Kārlis Freivalds. Kā trešais sērijas darbs iznāca A. V. Kruglova Derīgs stāsts bērniem “Maizes devējs” (1900). Šīs sērijas grāmatiņas ir lielāka izmēra, ar krāsainiem vākiem, tāpēc arī dārgākas – 20–25 kapeikas.

Kaut arī tipogrāfijas īpašnieks liepājnieks Matīss Pētersons galvenokārt darbojās pēc komerciāliem apsvērumiem un grāmatniecība viņam bija tikai citu saimniecisku pasākumu blakusnozare, tomēr viņš bija viens no tiem, kam izdevās kļūt pazīstamam visā Latvijā. Lielākais M. Pētersona sasniegums bija “Universālā bibliotēka” (1898–1900). Kā pirmā sērijas grāmata iznāca ārsta Pāvila Strautzēļa “Ievērojami padomi par veselības kopšanu” (1899). Tajā apkopoti dažu tolaik pazīstamu mediķu priekšlasījumi un apcerējumi, kas lasīti Jelgavas latviešu biedrības jautājumu izskaidrošanas vakaros un vēlāk publicēti dažādos laikrakstos. Grāmatiņas prettitulā izdevējs norāda: “Sekojojot citu tautu paraugam, esmu nodomājis arī latviešu valodā izdot lētas, dažāda satura grāmatas – gan oriģinālsacerējumus, gan tulkojumus – zem nosaukuma “Universālā bibliotēka”. Viens sējums (apmēram 4 drukas loksnes) maksās tikai 15 kap.; bet taps arī savienoti vairāk sējumi (2, 3 un vēl vairāk) vienā grāmatā. Gada laikā iznāks vairāk sējumu zem minētā nosaukuma. Cerēdams, ka mans pasākums atradīs latviešu tautā dzīvu atbalsi, apsolos rūpēties par to, ka “Universālā bibliotēka” sniedz vienīgi laba satura ražojumus.”⁸ Tālāk arī piezīme, ka pirmā izdevuma “Ievērojami padomi par veselības kopšanu” manuskripts apgādāts no Liepājas latviešu grāmatu izdevēju biedrības. Jau drīz pēc grāmatas iznākšanas avīzē “Dienas Lapa” parādījās Teodora Zeiferta raksts “Kāds jauns pasākums”, kurā viņš atzīmēja, ka sērija svarīga ar to, ka tas ir iesākums nodomātai lielākai, varbūt neparedzamai grāmatu virknei, tas ir iesākums latviešu “Universālajai bibliotēkai”, grāmatu krājumam, kas visu aptver. Pēc T. Zeiferta domām, šādai bibliotēkai “vispirms jāaptver latviešu garīgā dzīve, jāmodina un jāapmierina interese par latviešu pašu gara darbiem. (..)

Bet kurš ir latviešu lielākais dzejnieks? Un kurš ir viņa labākais darbs? Mums patlaban vēl viss top, tā, ka nevar lāgā nošķirt, kam mazāk, kam vairāk un kam visvairāk paliekamas vērtības. Pie tam labu grāmatu lētums arī pie mums nav īsti nekas jauns. Pie vāciem tā lieta tāda bija: labas, klasiskas grāmatas bija dabūjamas, cik tīk, bet par tām vajadzēja maksāt dārgu naudu, universālā bibliotēkā tās uzreiz bija dabūjamas par smiekla cenu. Bet pie mums jau, piemēram, Apsīšu Jēkaba raksti dabūjami tik lēti, ka gan nebūs iespējami tos par vēl lētāku maksu piedāvāt. Tomēr ar visu to mūsu labāko rakstnieku darbu lēto izdevumu ziņā vēl daudz kas darāms. Dažu mūsu labāko rakstnieku darbi nemaz lāgā nav pieejami. (..) Tāpēc tagadējā latviešu universālā bibliotēka aptvers arī citu tautu labākos ražojumus. Bet tikai labākos, tādus, kas uz citām tautām darijuši iespaidu. Ir dzejnieki, kas, pa tautas robežām cauri lauзда-mies, top par pasaules dzejniekiem, no tiem visādā ziņā arī latviešu universālā bibliotēkā būtu meklējami ražojumi. Patlaban sāk no viņu darbiem krietni, priekšzīmīgi tulkojumi latviski parādīties. Tie lētos izdevumos tautai darāmi pieejami.”⁹

Sērija turpināja iznākt ar dažiem nozīmīgiem cittautu rakstnieku tulkoju-miem, piemēram, Ivana Turgeņeva “Muižnieku perēklis” (1899) Bebru Jura tulkojumā no krievu valodas ar īsu autora biogrāfiju un ģimetni un Hein-riha Heines “Dzejas” (1900). Šis H. Heines “Dzejas” Jēkaba Janševska tulkojumā bija pirmais cittautu dzejnieka grāmatas tulkojums latviešu valodā.

I. S. Turgenewa raksti.

I.

Muišcneeku pereklis.

Tulkojis

Bebru Jūris.

Ar Turgenewa ģimetni un biogrāfiju.

Veepajā, 1899.

R. Peteršona grahmatu-tirgotaves apgaldība.

Dzejas papildina dzejnieka portrets un J. Janševska īss apcerējums. Turklāt sērijā iznāca Jēkaba Janševska sešas odas Garlība Merķeļa piemiņai "Latviešu brīvības gādātājiem un dāvātājiem" (1899) un no vācu valodas tulkotā B. Leona luga "Izglītītie" (1900). Lugu tulkojusi Marija Andersone, dzimusi Alunāne. Šķiet pēdējā grāmata "Universālajā bibliotēkā" iznāca 1900. gadā ar Nr. 12–14. Tā bija I. Turgeņeva romāns "Priekšvakarā" Pētera Dreimaņa tulkojumā. Kā jau izdevējs sākumā solīja, katrs sējums maksāja 15 kapeikas, attiecīgi dubultais 30 un apvienotie 2.–4., 12.–14. sējums 45 kapeikas.

Turpinot Matīsa Pētersona iesākto "Universālās bibliotēkas" sēriju, tikai ar savu numerāciju, Liepājas kooperatīvais uzņēmums "K. A. Freivalds un biedri" izdeva dažāda satura un kvalitātes grāmatas, galvenokārt tulkojumus. Diemžēl nav uzrādīta valoda, no kuras darbs tulkots. Rūdolfa Falba romāna "Pasaules gals" (1905) prettitulā izdevējs rakstīja: "Tā kā mums interesē viss, kas amerikānisks, ceru, ka arī šis gluži amerikāniskais romāns pēc sava satura atradīs daudz cienītāju latviešu starpā, tāpat kā citās valodās, kurās tas jau izdots."¹⁰ Tomēr ne vienmēr iecerētais piepildījās. 1906. gada 1. martā Kārlis Freivalds vēstulē Jelgavas izdevējam un grāmattirgotājam Ludim Neimanim bija spiests atzīt: "Kamdēļ Jūs tik drīz sūtīsāt visu "Pasaules gals" atpakaļ? Esmu gan pa daļai iegāzies ar šo grāmatu, nav jau nekas īsts, bet ko lai dara – paandelēt tomēr var gan."¹¹ Sērijā iznāca arī jautrs nākotnes stāstiņš "Sieviete pēc 500 gadiem" (1904). Pārējās šajā sērijā izdotās grāmatas vēl vajadzētu apzināt.

Matīss Pētersons sadarbojās ar "Liepājas Citu tautu rakstnieku tulkotājiem", izdodot sērijas "Citu tautu rakstnieki" pirmās piecas grāmatas. Sērijā iznāca norvēģu rakstnieka Bjērnstjerna Bjernsona raksti trīs grāmatās – "Mazi stāstiņi" (1893), "Zvejnieka meitiņa" (1894) un "Arnis" (1896), poļu rakstnieka Henrika Senkeviča raksti vienā grāmatiņā "Ciema stāstiņi" (1895) un dažādi serbu un citu rakstnieku stāstiņi (1895). Tulkotāju vidū minami D. Jurkovskis, Līdumnieks (publicists Jānis Kreicbergs), Gaismiņš (žurnālists un tulkotājs Kārlis Bertrams) un citi.

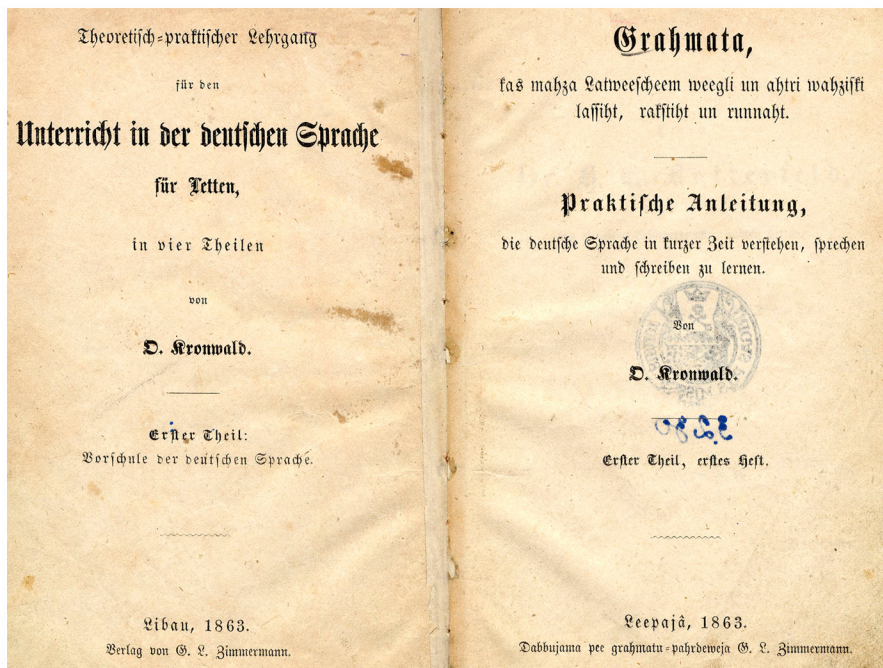
Izdevniecību "Liepājas Citu tautu rakstnieku tulkotāji" 1896. gadā pārdēvēja par "Liepājas latviešu grāmatu izdevēju biedrību", kas par savu mērķi izvirzīja izdot latviešu valodā gan oriģinālliteratūru, gan tulkojumus. Bez tam pilna biedru sapulce bija nolēmusi, ka aktīviem biedriem jāmaksā gada maksa viens rublis un viņi var saņemt tajā gadā izdotās grāmatas. Personas, kas ziedojušas ne mazāk kā simts rubļus, var tikt ievēlētas par pastāvīgiem biedriem. Sērijā "Citu tautu rakstnieki" biedrība izdeva Gija Mopasāna "Stāstiņus" (1897) Jēkaba Janševska tulkojumā ar isu G. Mopasāna biogrāfijas apcerējumu. Par pārējām sērijas grāmatām pagaidām ziņu nav.

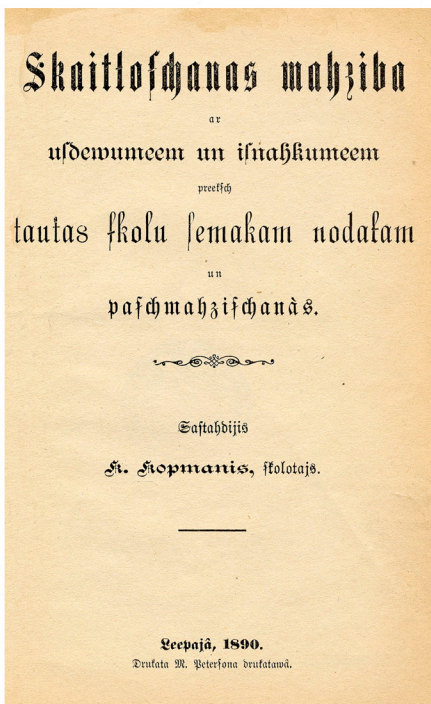
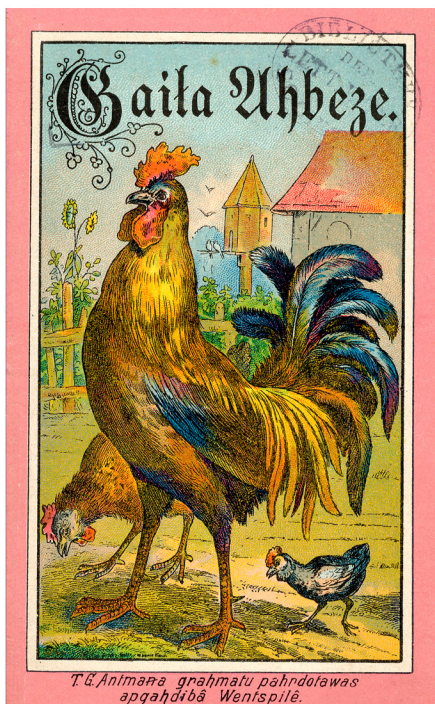
Ar šīm sērijām liepājnieki iedibināja cittautu autoru darbu izdošanas tradīciju visā Latvijā.

1890. gadu beigās citrautu literatūru sāka popularizēt arī almanahos. 1896. un 1897. gadam izdeva literāru gada grāmatu "Tautu pagalms", kuras mērķis bija sniegt vispārējus pārskatus gan par citu tautu un latviešu literatūru kopumā, gan par atsevišķiem rakstniekiem. "Tautu pagalma" programmā izdevēji norādīja, ka sevišķa vēriba tiks pievērsta krievu, vācu, franču, angļu un skandināvu literatūrām, savukārt par latviešu rakstniecību tiks sniegti īpaši plaši un sīki pārspriedumi, saraksti par derīgām grāmatām, kas iznākušas aplūkojamā periodā, un citas ziņas.¹²

4. Vairāki grāmatu apgādi izdeva pirmmācības ābece un dažādas skolu mācību grāmatas. Bieži vien ābecē nodrukāta arī lapa ar reizesrēķinu. Ābece izdeva Mārtiņš Elksne Liepupē ("Abc", b. g.), Kārlis Paucītis Limbažos (J. Goba-Alojietis "Pirmie soļi", 1909) un Teodors Antmanis Ventspilī krāsainas "Gaiļa ābece" (1896 un 1900).

Liepājnieks G. L. Cimmermanis izdeva Ata Kronvalda sastādītās vācu valodas mācību grāmatas – "Grāmata, kas māca latviešiem viegli un ātri vāciski lasīt, rakstīt un runāt" (1863) un "Mazais vācietis" 1. daļa (1865). Iznāca skolotāja Frīdriha Mēkona "Rēķināšanas katķisme it īpaši priekš tautas skolām" (1876, V. Nīmanis) un skolotāja K. Kopmaņa "Skaitļošanas mācība ar uzdevumiem un iznākumiem priekš tautas skolu zemākām nodaļām un pašmācīšanās" (1890, M. Pētersons). Gan latviešu skolām, gan laikrakstu lasītājiem

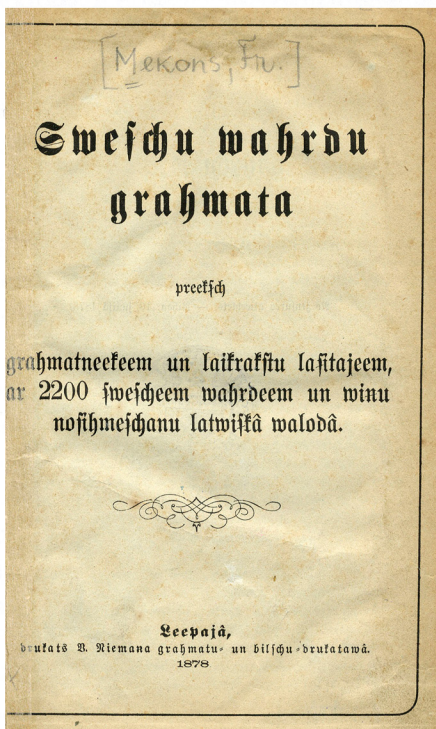

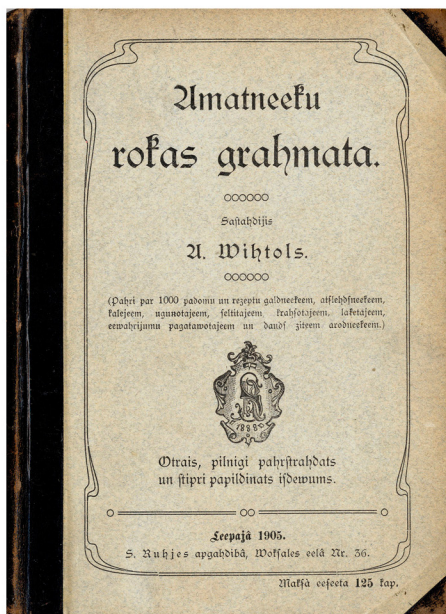

bija domāta V. Hartmaņa sarakstītā “Vēsture jeb pasaules stāsti no visvecākiem līdz visjaunākiem laikiem” (1873, V. Nīmanis). Latviešu valodas apguvei K. Pauciša apgāds Limbažos izdeva J. Rūķa sastādīto “Sistemātisko diktātu” (1904).

Gan skolām, gan visiem interesentiem bija ļoti nozīmīga skolotāja un literāta Frīdriha Mēkona sastādītā “Svešu vārdu grāmata priekš grāmatniekiem un laikrakstu lasītājiem ar 2200 svešiem vārdiem un viņu nozīmēšanu latviskā valodā”, ko 1878. gadā laida klajā V. Nīmaņa tipogrāfija. Tā bija pirmā svešvārdu skaidrojošā vārdnīca latviešu valodā.

5. Interesanti ir dažādos apgādos izdotie latviešu un cittautu folkloras

izdevumi, piemēram, V. Nīmaņa spiestuvē izdotās “Tautas dziesmas, salās Ventas krastos Leišmalē” (1876). 1873. gadā iznāca pirmais teiku sakopojums latviešu valodā – Teodora Klemensa “no malu malām sakrāti un sarakstīti” “Briesmīgi, bailīgi spoku stāsti, ka tos lasot mati ceļas stāvu”, pirmās šaušālas (V. Nīmanis). Limbažos Augusta Melnalkšņa tulkojumā iznāca arābu pasaku izlasīte “Tūkstots un viena nakts” (1904, J. Melķīsis). Un, protams, kā nu bez sapņu grāmatām! Sīmaņa Rūjes apgāds izdeva “Sapņu grāmatu ar piemēriem iz dzīves” (1895, tulkojums no nenosauktas valodas).

6. Gandrīz visas pieminētās izdevniecības izdeva visdažādākā satura praktisko padomu grāmatas. Tā kā izdevumu ir daudz un dažādi, minēšu tikai dažu grāmatu nosaukumus: “Lopu aizstāvēšanas kalendārs” (bez autora, 1887, V. Nīmanis), “Kā skaistumu kopt” (bez autora, 1901, J. F. Pilītis), J. Gobas-Alojīša “Kā izaudzināt un sagatavot salmus pinumiem” (1904, K. Paucītis), V. A. Berezovska “Ģimnastika jeb vingrošana” K. Kopmaņa tulkojumā no krievu valodas (1891, M. Pētersons), Sebastiana Kneipa “Mans testaments. Ūdens ārstniecība veselīem un slimīem par labu sarakstīta” tulkojumā no vācu valodas (1900, S. Rūje), Eduarda Bertrana “Vadonis pa bišu dārzu” M. un I. Kuškeviču tulkojumā no franču valodas (1900, S. Rūje) un citas.

Praktiskajai dzīvei ļoti noderīga bija A. Vītola sastādītā “Amatnieku rokas grāmata” (1905, S. Rūje), kurā apkopotas daudzas dažādas pamācības, kas

līdz attiecīgajam gadam latviešu arodnieciskajā literatūrā vēl nebija vienkopus izdotas. Grāmatā sniegti vairāk nekā 1000 padomi galdniekiem, atslēdzniekiem, kalējiem, uguņotājiem, zeltītājiem, krāsotājiem, laķētājiem, ievārijumu pagatavotājiem un citiem arodniekiem.

Gan V. Kupfers un Lauvu Kārlis Ventspilī, gan S. Rūje Liepājā ar saviem izdevumiem vērsās pret dzeršanas un smēķēšanas sērgu, piemēram, tulkojums no krievu valodas “Vai smēķēšana un dzeršana skādē veselībai?” (1902, Lauvu Kārlis), “Dzer brandvīnu!” (1901, S. Rūje) un citas.

Savā ziņā pārdomu rosinoša arī mūsdienās ir Arnolda latviski tulkotā (valoda, autors un tulkotāja uzvārds nav uzrādīti) “Par aptieķniecību” (1907, S. Rūje), kurā viņš raksta: “Vai aptieķniecība nebūtu tikpat labi pārvēršama par valsts īpašumu? Vai valsts caur visas šās darbības centralizāciju, fabricējot tinktūras, plāksterus, smēres un izdarot iepirkumus vairumā, nebūtu daudz vairāk spējīga sniegt zāles par lētu naudu?”¹³

Konkrētus, praktiskus padomus sniedz E. Burkevica tulkotā “Pamācība kā jāizsargājas no saslimšanas ar holēras sērgu” (1893, M. Pētersons). Acīmredzot tas ir pārpublicējums, kā rakstīts titullapā – “Iz Kurzemes guberņas avīzes”.

Pie praktiskās literatūras var pieskaitīt arī K. Freivalda Liepājā izdoto Z. Smailsa grāmatiņu “Caur paša spēku” (b. g.). Grāmatā ieskicētas vairākas tēmas – nacionāla un individuāla pašpalīdzība, industrijas vadoņi, uzcītība un izturība, sīkumu un atgadījumu nozīme, enerģija un dūša, nauda un naudas lietošana, izglītība un izglītības traucēšana. Uzsverts, ka pašpalīdzēšanās gars ir indivīda dabīgās attīstības pamatā un ir arī nacionālā spēka un stipruma avots. “Laiks ir vienīgais mazais gabaliņš no mūžības, kas cilvēkam pieder, un to, tāpat kā dzīvību, nevar atkal atsaukt.”¹⁴

7. Pie vēstures izdevumiem minama A. Brasholca Ventspilī izdotā brošūriņa “Par atmiņu uz kronēšanas svētkiem mūsu miļotam valdnieku pārim Aleksandram Aleksandrovičam un Marijai Fjodorovnai 15. maijā 1883. gadā” (autors nav uzrādīts).

Skolotājs Ermanis Pīpiņš-Vizulis no krievu valodas pārtulkoja D. A. Koroptševska “Stāstus par mežoniem” (1900, Liepājas latv. grām. izd. biedr.). Izdevuma ievadā tulkotājs uzsvēra, ka vēl aizvien ir maz populārzinātnisku grāmatu, kaut arī to ļoti pietrūkst. Viņaprāt, šī grāmata visus ieinteresēs, par ko norādot arī tas, ka Tautas Apgaismošanas Ministrijas Mācīta Komiteja oriģinālā to atvēlējusi ievest skolu bibliotēkās.

Tautas tiesiskās apziņas audzināšanai kalpoja no krievu valodas tulkotā A. Bašmakova “Programma tautas juridisku ieražu krāšanai”, ko M. Pētersons 1892. gadā Liepājā nodrukāja Aizputes–Grobiņas Miera Tiesnešu sapulces priekšsēdētāja uzdevumā.

8. Izdevēji nedaudz pievērsās arī mūzikas tematikai. E. Fridrihsona izdevumā *Liepājā* iznāca “Dziesmu pērle, garīgas četrbalsīgas dziesmas jaukiem koriem” Pirmais krājums (1893). Savukārt K. Paucītis *Limbažos* izdeva J. Gobas-Alojīša apcerējumu “Par dziesmām un dziedāšanu” (1908). Priekšvārdā autors uzsver, ka dziesmās mēs izteicam savas sirds ilgas. “Dziesmas ir gara dzīves glezna, tikuma un goda dzīves tulsks. – Kur dziesmas skan, tur mājō labi, krietni cilvēki, tur varam droši piemist un mājot. – Vairojas tautā dziesmu gars, vairojas arī dzišanās pēc laba un krietna. (..) Skolotāju un ikviena dziesmu mīlētāja pienākums ir dēstīt dziesmu garu tautas sirdī, neļaut apklust dziesmām.”¹⁵

9. Protams, daudziem apgādiem iecienīti izdevumi bija kalendāri. Arī Jānis Misiņš savulaik rakstīja, ka kalendāri latviešiem ir viena no visnepieciešamākām grāmatām, kas, tāpat kā Bībele un *Dziesmu grāmata*, atrodas katrā mājā.

Visiem kalendāriem kopīgais bija vispārīgā daļa ar kalendāriju, vecā un jaunā laika datumiem, vārda dienām, krievu Ķeizarišķā nama un citām ziņām, dažādi lauksaimnieciska rakstura paziņojumi un tirgus laiki Vidzemē, Kurzemē un Leišos. Visos kalendāros vairāk vai mazāk bija literārā daļa – dzeja un proza un, protams, dažādas reklāmas. Katra novada kalendārs atšķīrās ar specifiskajām, savai pilsētai vai rajonam būtiskajām ziņām, piemēram, tirgus dienas konkrētajā pilsētā, *Liepājas* apgabala tiesas, *Aizputes-Grobiņas* miera tiesnešu sapulces un pilsētas augstāko tiesu iestāžu un skolu personāla rādītājs, *Liepājas* ielu un namu rādītājs, Policijas, izmeklēšanas tiesnešu un miertiesnešu iecirkņi *Liepājā* utt.

Jānis Melķīsis no 1888. gada izdeva “*Baltijas Latviešu Kalendāru*” 1889. gadam, kas, sākot ar otro gadu, saucās “*Īstais Baltijas Kalendārs*”. Kalendārs iznāca deviņus gadus, līdz pat 1899. gadam.

Liepājnieki izdeva vairākus kalendārus. 1869. gadā iznāca G. D. Meijera izdotā “*Liepājas veca un jauna Laika grāmata uz to gadu 1870, kam ir 365 dienas*”. Titullapā rakstīts, ka tajā var atrast: Svētkus un darbadienas, saules un mēness lēkšanu un noiešanu, dienas garumu, mēness starpas un gaisa nojēgšanas, ar bildēm pušķota.

Ar krāsainiem, koši zīmētiem vākiem 12 gadagājumus no 1891. līdz 1902. gadam iznāca Matīsa Pēterona izdotais “*Liepājas Latviešu Kalendārs*”. Kalendāra pirmā gada ievadā izdevējs pamatoja, kāpēc viņš ir uzdrošinājies izdot jaunu kalendāru: “*Liepājai un apkārtnēi trūkst sava plašāka kalendāra. Līdz šim visi pilnīgākie kalendāri tiek izdoti Rīgā un Jelgavā un ir aprēķināti priekš turienes horizonta. Bet ir jau pazīstama lieta, ka laika aprēķinums, kas izdarīts vienā vietā, nesakrīt ar laika aprēķinumu, izdarītu citā vietā, kas atrodas vairāk pret rietumiem vai austrumiem. Tā p. piem. Rīgā saule lec un noriet*

par 13, Jelgavā par 10 minūtēm agrāki nekā Liepājā. Protams, ka aprēķinot mēneša griežus, starpība iznāk vēl lielāka. Šo trūkumu gribēju novērst, izdodams Liepājas Latviešu kalendāri, kas aprēķināts priekš Liepājas horizonta, un kas arī satūra ziņā būtu jo pilnīgs un caur lētāku maksu arī mazāk turīgiem tautiešiem pieejams.”¹⁶

Kalendārā apkopoti interesanti rakstiņi par Liepājas vēsturi, piemēram, “Liepājas ostas vēstures 1. laikmets”, “Liepāja poļu dumpī 1831. gadā” un citi. Ar 1894. gadu kalendāra titullapā rakstīts, ka tas derīgs visā Kurzemē un Vidzemē.

Un, protams, humoristiskie kalendāri. Humoristiskajiem kalendāriem visos gados un visos novados vienmēr ir bijusi īpaša loma latviešu kalendārniecībā. Arī kalendāros, kas sevi nereklamē par humoristiskajiem, atrodamas humoreskas, feļetoni, vai vismaz anekdotes un sarži.

K. A. Freivalda un biedru grāmatu pārdotavas apgādībā iznāca “Janševska Jaunais Zobgala Kalendārs” 1904. un 1905. gadam. Atšķirībā no iepriekš minētajiem kalendāriem, šajā lielāko daļu aizņem dažādas humoreskas gan dzejā, gan prozā un daudz ilustrāciju. Kalendārā ar dažādiem pseidonīmiem publicējušies daudzi dzejnieki, rakstnieki, žurnālisti un skolotāji, piemēram, Diedelnieks (dzejnieks Fridrihs Plostnieks), V. Rudolfs (skolotājs un žurnālists Rūdolfš Viksna), Zobgals (rakstnieks Jēkabs Janševskis), Vēsmiņu Kārlis (dzejnieks Kārlis Krūza) un citi.

10. Ja jau runājam par piekrasti, ļoti gribas uzsvērt izdevumus, kas saistīti ar jūru vai īpašo piekrastes dzīvi. Pārsteidzoši, bet šādu grāmatu ir ļoti maz. Pieminamas tikai liepājnieku izdotās nelielās, bet nozīmīgās brošūras.

1873. gadā Viktora Nīmaņa grāmatu un bilžu spiestuvē izdeva mazu, plānu brošūriņu ar četriem zīmējumiem “Pamācīšana kā jāliekas pie slikoņu glābšanas”. Grāmatiņā sīki uzskaitīts, kā jāsteidzas palīgā slīcējam, kā viņi jāizvelk no ūdens un kā jācenšas atdzīvināt. Norādīts arī, ko nedrīkst darīt. Bez tam sīki aprakstīts, kā veikt mākslīgo elpināšanu.

1897. gadā Matisa Pētersona apgādā iznāca “Īsi padomi jūrnikiem kā starptautiskie flagu signāli un laivu signāli lietojami”. Grāmatai pielikumā: Valsts flagu un signālu flagu tabula dabiskās krāsās. Ievadā grāmatas sastādītājs uzsver, ka, kaut gan jau izdotas jo plašas starptautiskas signālu grāmatas krievu un vācu valodā, tomēr tās daudziem Baltijas latviešu jūrnikiem dārgās cenas dēļ nav pieejamas vai arī valodas barjeras dēļ grūti saprotamas. Tāpēc ķeizars riskās dragātu kuģu ļaužu glābšanas sabiedrības (Kurzemes iecirkņa valdes) Liepājas nodaļa, ierīkodama no Kolkas raga līdz Palangai glābšanas stacijas ar flagu signālu ietaisēm, uzskatīja, ka latviešu valodā trūkst īsas pamācības par visvajadzīgāko divu, trīs un četru flagu signālu, kā arī par laivu signālu lietošanu. Grāmatu, konsultējoties ar Liepājas jūrskolas vadītāju Kristiānu Dālu,

uzdeva sastādīt M. J. (autors nenoskaidrots). Padomi bija domāti kā rokasgrāmata jūrnikiem un iesietā veidā maksāja 50 kapeikas.

Visi pieminētie un arī nepieminētie Kurzemes un Vidzemes piekrastes grāmatizdevēji ir pelnījuši savas darbības sikāku un pamatīgāku izpēti un izvērētājumu, tāpēc pie šī jautājuma vēl daudz jāstrādā. Pielikumā sniegts ieskats minēto izdevēju izdoto grāmatu klāstā, taču šis saraksts ir nepilnīgs un izdoto grāmatu apzināšanas darbs vēl jāturpina. Droši varam apgalvot, ka piekrastes grāmatizdevēju sniegumam nebija tikai vietēja nozīme, bet lielākoties tās bija grāmatas, ko tirgoja un lasīja visā Latvijā.

Kaut arī piekrastes izdevējdarbības ieguldījums visas latviešu grāmatniecības attīstībā ir neliels, tomēr tas ir nozīmīgs kā novadu sabiedrības izglītības, informētības, nacionālās pašapziņas un latviskuma veicinātājs un uzturētājs.

Avoti

- ¹ Baumanovskis P. Latviešu vecie rakstniecības darbinieki vēstulēs. *Pēdējā Brīdī*. 1928. 259. nr. 14. nov. 2. lpp.
- ² (Ukstiņš K.) "Latvieša" pirmais vārds. *Latvietis*. 1882. 1. nr. 6. janv. 1. lpp.
- ³ Zeiferts Teodors. Kāds jauns pasākums. *Dienas Lapa*. 1899. 113. nr. 22. maijs (3. jūn.). 3. lpp.
- ⁴ Turpat.
- ⁵ Turpat. 3., 4. lpp.
- ⁶ Aizkrācnieks (Jānis Misiņš). No viņu augļiem būs jums viņus pazīt. *Dzimtenes Vēstnesis*. 1915. 331. nr. 17. (30.) dec. 1. lpp.
- ⁷ Velme Jēkabs. Kāds vārdiņš par ievēdēju. *G. E. Lesings. Minna fon Barnhelm*. Liepāja. 1883. 4. lpp.
- ⁸ Strautzelis P. *Ievērojami padomi par veselības kopšanu*. Liepāja. 1899.
- ⁹ Zeiferts Teodors. Kāds jauns pasākums. *Dienas Lapa*. 1899. 113. nr. 22. maijs (3. jūn.). 3., 4. lpp.
- ¹⁰ Falbs R. *Pasaules gals*. Liepāja. 1905.
- ¹¹ LABR L. Neimaņa f. 3., 8.
- ¹² *Tautu pagalmis 1896. gadam*. Liepāja. 1895. 128. lpp.
- ¹³ *Par aptiekniecību*. Liepāja. 1907. 33. lpp.
- ¹⁴ Smailss Z. *Caur paša spēku*. Liepāja. b. g. 25. lpp.
- ¹⁵ Goba-Alojietis J. *Par dziesmām un dziedāšanu*. Limbaži. 1908. 3. lpp.
- ¹⁶ *Liepājas latviešu kalendārs uz 1891. gadu*. Liepāja. 1890. 2. lpp.

Kurzemes un Vidzemes piekrastes grāmatizdevēju izdotās grāmatas (1853–1911)

Saraksts ir nepilnīgs, domāts tikai ieskatam un turpmākā pētnieciskā darba ievirzei. Grāmatām doti LAB Misiņa bibliotēkas šifri pēc universālās decimālās klasifikācijas – UDK, lai interesenti orientētos grāmatu saturā: D – daiļliteratūra (stāsti, dzeja, lugas), K – kalendāri, 17 – ētika, 2, 21, 22, 26 – reliģija, 36 – sociālās problēmas, 371 – izglītības sistēma, 398, 398.2, 398.8(47.4) – folklorā, 43 – vācu valoda, 491.93, 491.93-3 – latviešu valoda, 51 – matemātika, 59 – lopkopība, 6 – lietišķās zinātnes, 61, 616 – medicīna, 633 – laukkopība, 638 – biškopība, 65 – tirdzniecības un satiksmes organizēšana, 78 – mūzika, N78 – notis, 796 – sports, 9, 9(47), 902 – vēsture.

Kārļa Freivalda izdotās grāmatas, Liepāja

1. D Čehovs A. Zviedru spička. 1904. 22 lpp.: il. Gotu burti.
2. 21 Dennerts E. Dabas likums, atgadījums, papriekšnolemšana! b. g. 55, [1] lpp. Gotu burti.
3. D Ēnas skati. 1906. 52 lpp.: il. Gotu burti.
4. 22 Fridrihsons E. Ķēniņa Dāvida Bībeles kritika. 1894. 36 lpp.: ģīm. Gotu burti.
5. K261 Janševska jaunais Zobgala kalendārs 1904. gadam. Pirmais gads. 1903. 143, [1] lpp.: il., tab. Gotu burti.
6. K261 Janševska jaunais Zobgala kalendārs 1905. gadam. Otrais gads. 1904. 32, 96 lpp.: il., tab. Gotu burti.
7. D Janševskis J. Prologs Liepājas Latviešu biedrības atklāšanas dienai 14. martā 1904. 8 lpp. Gotu burti.
8. D Nīcas bullis. 1903. 6, [2] lpp. Gotu burti.
9. 17 Smailss Z. Caur paša spēku. b. g. 38 lpp. Gotu burti.
10. D Streton H. Caur lielām ciešanām. b. g. 253, [1] lpp. Gotu burti.
11. 2 Vaj Dievs ir vaj nav? 1897. 40 lpp. Gotu burti.
12. D Falbs R. Pasaules gals. 1905. 152 lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 2). Gotu burti.
13. D Sieviete pēc 500 gadiem. b. g. 24 lpp.: il. (Universālā bibliotēka; Nr. 3). Gotu burti.

Sīmaņa Rūjes izdotās grāmatas, Liepāja

1. 638 Bertrāns E. Vadonis pa bišu dārzu. 1900. 233, [7] lpp., 1 lp. ģīm., 1 lp. atsev. saloc. tab. Gotu burti.
2. 36 Dzer brandvīnu! 2. izd. 1901. 24 lpp. Gotu burti.
3. 2 Garīgu dziesmu krājums. 1889. 528, XVI lpp. Gotu burti.
4. D Izstumtais. 1890. 63, [1] lpp. Gotu burti.
5. 2 Kas negribētu Dievu lūgt? 1891. 15, [1] lpp. Gotu burti.
6. 61 Kneips S. Mans testaments. 1900. 6, [2] lpp. Gotu burti.
7. 61 Kneips S. Mans testaments. Ūdens ārstniecība, veselīem un slimīem par labu sarakstīta. 1900. XX, 297, [3] lpp.: il. Gotu burti.
8. 61 Kneips S. Pielikums pie Mana testamenta. 1903. 356, [4] lpp.: il. Gotu burti.
9. 61 Par aptieķniecību. 1907. 37, [3] lpp. Gotu burti.
10. 638 Potehins A. Mācība biškopībā. 1895. 111, [1] lpp., 1 lp. atsev. saloc. tab. Gotu burti.

11. 26 Rode. Kristīga ticības mācība jaunībai. 1888. 124 lpp. Gotu burti.
12. 398 Sapņu grāmata. 1895. 31, [1] lpp. Gotu burti.
13. D Sīna A. Septiņi zelta lukturi. 1891. 144 lpp. Gotu burti.
14. 6 Vītols A. Amatnieku rokas grāmata. 2. pārstr. un papild. izd. 1905. 411, [3] lpp. Gotu burti.

Matīsa Pētersona izdotās grāmatas, Liepāja

1. 398 (47.4) Bašmakovs A. Programma tautas juridisku ieražu krāšanai. 1892. 54 lpp. Gotu burti.
2. 796 Berezovskis V. Ķīmijā jeb vingrošana. 1891. 36 lpp.: il. Gotu burti.
3. 65 Īsi padomi jūrniekiem, kā starptautiskie flagu signāli un laivu signāli lietojami. 1897. 27, [5] lpp.: il. Gotu burti.
4. 51 Kopmanis K. Skaitļošanas mācība ar uzdevumiem un iznākumiem priekš tautas skolu zemākām nodaļām un pašmācīšanās. 1890. 40 lpp. Gotu burti.
5. D Lesings G. E. Minna fon Barnhelm jeb zaldātu laime. 1883. 78 lpp. Gotu burti.
6. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1891. gadu. 1890. 81, [31] lpp.: tab. Gotu burti.
7. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1892. gadu, kam ir 366 dienas. 2. gadagājums. 1891. 77, [19] lpp.: tab. Gotu burti.
8. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1893. gadu, kam ir 365 dienas. 3. gadagājums. 1892. 113, [23] lpp.: tab. Gotu burti.
9. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1894. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 4. gadagājums. 1893. 112, [18] lpp.: tab. Gotu burti.
10. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1895. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 5. gadagājums. 1894. 140, [29] lpp., [1] lp. il.: tab. Daļa teksta arī krievu val. Gotu burti.
11. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1896. gadu, kam ir 366 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 6. gadagājums. 1895. 184, [4] lpp., [1] lp. il.: tab. Gotu burti.
12. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1897. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 7. gadagājums. 1896. 152, [4] lpp.: tab. Gotu burti.
13. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1898. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 8. gadagājums. 1897. 160 lpp.: tab. Gotu burti.
14. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1899. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 9. gadagājums. 1898. 176 lpp.: tab. Gotu burti.
15. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1900. gadu, kam ir 366 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 10. gadagājums. 1899. III, 175, [2] lpp.: tab. Gotu burti.
16. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1901. gadu, 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 11. gadagājums. 1900. III, 176, [1] lpp.: tab. Gotu burti.
17. K Liepājas Latviešu Kalendārs uz 1902. gadu, kam ir 365 dienas: Derīgs visā Kurzemē un Vidzemē. 12. gadagājums. 1901. 144, [4] lpp.: tab. Gotu burti.
18. 616 Pamācība kā jāizsargājas no saslimšanas ar holēras sērgu. 1893. 12, [2] lpp. Gotu burti.
19. 22 Svēta koklīte jeb 12 Dāvida dziesmas. 1898. 67, [1] lpp. Gotu burti.
20. 26 Zīverts F. Arī jaunpiedzimušam bērniņam ir pierādītais Dieva ģimīs. 1885. 34 lpp. Gotu burti.
21. 61 Strautzelis P. Ievērojami padomi par veselības kopšanu. 1899. 62 lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 1). Gotu burti.
22. D Turgeņevs I. Muižnieku perēklis. 1899. 167, [1] lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 2–4). Gotu burti.

23. D Janševskis J. Latviešu brīvības gādātājiem. 1899. 24 lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 5). Gotu burti.
24. D Leons V. Izglītotie. 1900. 96 lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 6–7). Gotu burti.
25. D Heine H. Dzejas. 1900. XIX, [1], 63, [1] lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 8–9). Gotu burti.
26. D Hauptmanis G. Veļas mazgātāja. 1900. 69 lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 10–11). Gotu burti.
27. D Turgeņevs I. Raksti II. Priekšvakarā. 1901. 168, [2] lpp. (Universālā bibliotēka; Nr. 12–14). Gotu burti.

J. Intenberga izdotās grāmatas, Liepāja

1. 2 Mūdijs D. L. Debess un viņas iedzīvotāji šeit un tur mūžībā. [1897]. 104, [8] lpp. Gotu burti.
2. 2 Sperdžens H. Dārgas Dieva apsolišanas. 1894. 371, [1] lpp. Gotu burti.
3. 2 Sperdžens H. Debess un elle. 1892. 48 lpp. Gotu burti.
4. D Stretone H. Mazā Grietiņa un viņas bērni. 1891. 64 lpp. Gotu burti.

Viktora Nīmaņa izdotās grāmatas, Liepāja

1. 9 Hartmanis V. Vēsture jeb pasaules stāsti. 1873. 92 lpp. Gotu burti.
2. D Klemens T. Briesmīgi, bailīgi spoku stāsti. 1873. 24 lpp. Gotu burti.
3. 59 Lopu aizstāvēšanas kalendārs. 1887. 14 lpp. Gotu burti.
4. 26 Luters M. Mazais katķisms. 1877. 18 lpp. Gotu burti.
5. 2 Mātes klints. 1880. 5 [1] lpp. Gotu burti.
6. 51 Mēkons F. Rēķināšanas katķisme it īpaši priekš tautas skolām. 1876. 32 lpp. Gotu burti.
7. 491.93-3 Mēkons F. Svešu vārdu grāmata priekš grāmatniekiem un laikrakstu lasītājiem ar 2200 svešiem vārdiem un viņu nozīmēšanu latviskā valodā. 1878. 42 lpp. Gotu burti.
8. 2 Pamācīdama balss. 1880. 15, [1] lpp. Gotu burti.
9. 61 Pamācīšana kā jāliekas pie sliktu glābšanas. 1873. 15, [1] lpp., [4] lpp. il. Gotu burti.
10. 2 Sarunāšanās par draudžu sapulču apmeklēšanu. 1881. 22 lpp. Gotu burti.
11. 2 Sperdžens H. Dabīga un garīga gaisma. 1878. 25, [1] lpp. Gotu burti.
12. 2 Sperdžens H. Jezus asinis dara svētus. 1880. 19, [1] lpp. Gotu burti.
13. 2 Sperdžens H. Sprediķi. 1879. 32 lpp. Gotu burti.
14. D Švānbergs J. Sievas mīlestība. 1873. 82 lpp. Gotu burti.
15. 398.8 (47.4) Tautas dziesmas, salasītas Ventas krastos Leišmalē. 1876. 50 lpp. Gotu burti.
16. D Vēl tādas drusiņas priekš smieklu mīļotājiem. 1874. 43, [1] lpp. Gotu burti.

Dažādas Liepājas izdevniecības

1. 43 Kronvalds A. Mazā vācieša pirmā daļa: pirmais un otrais solis. 2. izd. 1865. VIII, 96 lpp. Gotu burti. (L. Cimmermanis)
2. 43 Kronvalds A. Grāmata, kas māca latviešiem viegli un ātri vāciski lasīt, rakstīt un runāt. 1. d. 1863. 32 lpp. Gotu burti. (L. Cimmermanis)

3. N78 Dziesmu pērle, garīgas četrbalsīgas dziesmas jaukiem koriem. 1. krāj. 1893. 16 lpp.: notis. Gotu burti. (Ē. Fridrihsons)
4. 61 Kā skaistumu kopt. 1901. 42 lpp. Gotu burti. (J. F. Pilitis)

Gotlība Daniela Meijera izdotās grāmatas, Liepāja

1. K Liepājas veca un jauna Laika grāmata uz to gadu 1870, kam ir 365 dienas. 1869. 72 lpp.: il., tab., notis. Gotu burti.
2. 26 Palīgs pie bērnu mācišanas. 1889. 201, [3] lpp. Gotu burti.
3. 26 Rīta blāzma jeb pirmā garīgā mācība maziem bērniem. 1888. 190 lpp. Gotu burti.
4. D Stāstītais, kas ne vien jokus, bet arī dažu derīgu mācību dod. 1866. 60 lpp. Gotu burti.
5. 2 Šēnbergs E. F. Garīgas kāzu dziesmas. 1871. 8 lpp. Gotu burti.
6. D Šēnbergs E. F. Jauna kabatas ziņģugrāmātiņa. 1871. 156 lpp. Gotu burti.
7. 2 Šēnbergs E. F. Jaunas kāzu runas. 1871. 44 lpp. Gotu burti.
8. D Šēnbergs E. F. Še ko pasmieties! 1865. 72 lpp. Gotu burti.
9. D Šēnbergs K. Pirmais Trekns kumoss. 1866. 72 lpp. Gotu burti.
10. D Šēnbergs K. Otrais Trekns kumoss. 1868. 78 lpp. Gotu burti.
11. D Valdemārs K. 300 stāsti, smieklu stāstiņi u. c. 1853. 232 lpp., [2] lpp. il. Gotu burti.
12. 2 Voītkus E. Rīta un vakara dziesmiņas skolas un mājas bērniem sarakstītas. 1867. 20 lpp. Gotu burti.

Liepājas citu tautu rakstnieku tulkotāji

1. D Bjernsons B. Raksti I. Mazi stāstiņi. 1893. 77, [3] lpp.: ģīm. (Citu tautu rakstnieki; Nr. 1). Gotu burti.
2. D Bjernsons B. Raksti II. Zvejnieka meitiņa. 1894. 159, [1] lpp. (Citu tautu rakstnieki; Nr. 2). Gotu burti.
3. D Senkevičs H. Raksti. I Ciema stāstiņi. 1895. 94, [1] lpp. (Citu tautu rakstnieki; Nr. 3). Gotu burti.
4. D Dažādi stāstiņi. 1895. 47, [1] lpp. (Citu tautu rakstnieki; Nr. 4). Gotu burti.
5. D Bjernsons B. Raksti III. Arnis. 1896. 104 lpp. (Citu tautu rakstnieki; Nr. 5). Gotu burti.

Liepājas latviešu grāmatu izdevēju biedrība

1. D Čehovs A. Raksti. 1. 1906. 72 lpp., 1 lpp. ģīm. Gotu burti.
2. D Mopasāns G. Stāstiņi I. 1897. 50 lpp. (Citu tautu rakstnieki). Gotu burti.
3. 902 Koroptševskis D.A. Stāsti par mežoņiem. 1900. 150 lpp. Gotu burti.
4. K Tautu pagalmis 1896. gadam. 1895. 128 lpp. Gotu burti.
5. K Tautu pagalmis 1897. gadam. 1896. 104 lpp. Gotu burti.

Mārīņa Elksnes izdotās grāmatas, Liepupe

1. D Vecmeitas precēšanās raizes. 1885. 16 lpp. Gotu burti.
2. 491.93 Abc. Ābece. b. g. 16 lpp. Gotu burti.
3. 2 Balodis K. Kāzu rota jeb Dziesmas, runas un lūgšanas. 1888. 32 lpp. Gotu burti.

R. Vītola izdotās grāmatas, Salacgrīva

1. D Mežs J. Pamāte. 1897. 76 lpp. Gotu burti.

Kārļa Paucīša izdotās grāmatas, Limbaži

1. 2 Beldavs K. Dziedait tam kungam jaunu dziesmu! 1906. 109, [1] lpp.: il. Gotu burti.
2. 633 Goba-Alojietis J. Kā izaudzināt un sagatavot salmus pinumiem. 1904. 19, [1] lpp. Gotu burti.
3. D Goba-Alojietis J. Latvijas kalnos un lejās. 1905. 71, [1] lpp. Gotu burti.
4. 78 Goba-Alojietis J. Par dziesmām un dziedāšanu. 1908. 43, [1] lpp. Gotu burti.
5. 491.93 Goba-Alojietis J. Pirmie soļi. Ābece mājas bērniem. [1909]. 50 lpp.: il. Gotu burti.
6. 26 Luters M. Mazais katķisms. 1909. 24 lpp. Gotu burti.
7. D Melnalksnis A. Vecie Limbaži jautros nostāstos. b. g. 39, [1] lpp. Gotu burti.
8. 2 Modersons E. Atmaksājas. 1910. 36, [2] lpp. Gotu burti.
9. 2 Modersons E. Divdesmit iemesli pret atgriešanos. 1910. 97, [1] lpp. Gotu burti.
10. 2 Modersons E. Krusta svētība. 1911. 46, [2] lpp. Gotu burti.
11. D Roija K. Pazudušie dēli. 1911. 76, [2] lpp. Gotu burti.
12. D Roija K. Saules zemē. 1911. 125, [1] lpp. Gotu burti.
13. 491.93. Rūķis J. Sistemātisks diktāts. 1904. 32 lpp. Gotu burti.
14. D Puškīns A. Zvejnieks un zivtiņa. 1904. 16 lpp.: il. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. I). Gotu burti.
15. D Kaizere I. Noziedznieks. 1908. 16 lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. II). Gotu burti.
16. D Kaizere I. Noziedznieks. 2. izd. 1913. 16 lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. II). Gotu burti.
17. D Glinskis K. Klusajā naktī. 1908. 15, [1] lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. III). Gotu burti.
18. D Perc-Haldosa B. Mūlis un vērsis. 1908. 16 lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. IV). Gotu burti.
19. D Hedenstjernas A. Svētku vakarā. 1908. 16 lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. V). Gotu burti.
20. D Uguntiņa. (Stāsts iz norvēģu dzīves). 1908. 8 lpp. (Bērnu atpūtas brīžiem; Nr. VI). Gotu burti.

Jāņa Melķīsa izdotās grāmatas, Limbaži

1. D Advokāts Šabkins. 1891. 19, [1] lpp. Gotu burti.
2. D Alunāns Ā. Arī pilārs. 1904. 87, [3] lpp.: notis. Gotu burti.
3. 2 Balodis K. Ciānas slava jeb garīgas dziesmas ar pielikumu. 1905. 69, [3] lpp. Gotu burti.
4. D Bjernsons B. Jaunais pāris. 1899. 39, [1] lpp. Gotu burti.
5. D Damfkuģis Šillers. 1881. 14, [2] lpp. Gotu burti.
6. D Heine H. Sappu tēli, dziesmas un romances. 1904. 127, [1] lpp.: il. Gotu burti.
7. D Hercogs R. Jaunības tiesības. 1904. 77, [1] lpp. Gotu burti.
8. D Īsta Baltijas kalendāra fejetons 1895. 1894. 40 lpp. Gotu burti.

9. 371 Jākobsons J. Pašu ļaudis, gan izlīgsim! 1887. 32 lpp. Gotu burti.
10. 26 Luters M. Mazais katķisms. 1888. 15, [1] lpp. Gotu burti.
11. D Melnalksnis A. Pirmais burts. 1903. 156 lpp.: il. Gotu burti.
12. D Pie Vientuļa. 1905. 29, [1] lpp. Gotu burti.
13. D Rogulis. Sprigstošās dzirksteles. 1891. 22, [2] lpp. Gotu burti.
14. 398.2 Tūkstsots un viena nakts. Arābiešu pasaciņas I. 1904. 74 lpp.: il. Gotu burti.
15. K Baltijas Latviešu kalendārs 1889. gadam, kam 365 dienas. 1888. 52, [12] lpp.: tab. Gotu burti.
16. K Īstais Baltijas kalendārs, 1890. Otrais gads. 1889. 84, [20] lpp.: tab. Gotu burti.
17. K Īstais Baltijas kalendārs 1892. gadam. Trešais gads. 1891. 87 lpp.: tab. Gotu burti.
18. K Īstais Baltijas kalendārs 1893. gadam. Ceturtais gads. 1892. 74, [14] lpp.: tab. Gotu burti.
19. K Īstais Baltijas kalendārs 1894. gadam, kam 365 dienas. 5. gads. 1893. 72, [8] lpp.: il., tab. Gotu burti.
20. K Īstais Baltijas kalendārs 1895. gadam, kam ir 365 dienas. 6. gads. 1894. 26, 32, [20] lpp.: il., tab. Gotu burti.
21. K Īstais Baltijas kalendārs 1896. gadam, kam ir 366 dienas. 7. gads. 1895. 48, 48 lpp., [1] lp. il.: il., tab. Gotu burti.
22. K Īstais Baltijas kalendārs 1898. gadam, kam 365 dienas. Astotais gads. 1897. 96 lpp.: il., tab. Gotu burti.
23. K Īstais Baltijas kalendārs 1899. gadam, kam 365 dienas. Devītais gads. 1898. 96 lpp., [1] lp. ģīm.: il., tab. Gotu burti.

Teodora Antmaņa izdotās grāmatas, Ventspils

1. 2 Dennerts E. "Lai top". b. g. 62, [2] lpp. Gotu burti.
2. 491.93 Gaiļa ābece. 1896. 8 lpp., [4] lpp. krās. il. Gotu burti.
3. 491.93 Gaiļa ābece. 1896. 8 lpp., [4] lpp. krās. il. [citas il.]. Gotu burti.
4. 491.93 Gaiļa ābece. 2. izd. 1900. [8] lpp., [2] lp. il. Gotu burti.
5. D Hofmanis F. Stāstiņi bērniem. 1901. 31, [1] lpp. Gotu burti.
6. D Hofmanis F. Kā bērni dzīvo. 1901. 31, [1] lpp. Gotu burti.
7. D Hofmanis F. Gulivera ceļošana. b. g. 31, [1] lpp. Gotu burti.
8. D Ingers M. "Teātris bija vainīgs". 1891. 16 lpp. Gotu burti.
9. D Jūras laupītājs. 1903. 29, [3] lpp. Gotu burti.
10. D Ko krustmāte stāsta. b.g. 30, [2] lpp. Gotu burti.
11. D Mazais pūziķis. 1901. [16] lpp. Gotu burti.
12. D Skrejošais holandiecis. 1904. 30, [2] lpp. Gotu burti.
13. D Stāstiņi par svešām zemēm. 1903. 30, [2] lpp. Gotu burti.
14. D Teksta grāmatiņa V Latviešu vispārējo dziesmu svētku atskaņām 1910. gadā. b. g. 16 lpp. Gotu burti.
15. D Proške H. Vīrs pie vārda. 1896. 88 lpp. (Jaunības un skolas bibliotēka; Nr. 1). Gotu burti.
16. D Stekla H. Jūras bezdelīga. 1896. 71, [1] lpp. (Jaunības un skolas bibliotēka; Nr. 2). Gotu burti.
17. D Kruglovs A. Maizes devējs. 1900. 74, [2] lpp. (Jaunības un skolas bibliotēka; Nr. 3). Gotu burti.

Dažādas Ventpils izdevniecības

1. D Blumbahs B. Līgas vēsts. 1884. 47, [1] lpp. Gotu burti. (Bērtulis Blumbahs)
2. D Kokles meita un Jocīga Kūmiņa jakts. 1882. 39, [1] lpp. Gotu burti. (A. Brasholcs)
3. 9(47) Par atmiņu uz kronēšanas svētkiem mūsu mīļotam valdnieku pārim Aleksandram Aleksandrovičam un Marijai Fjodorovnai 15. maijā 1883. gadā. 1883. 10 lpp. Gotu burti. (A. Brasholcs)
4. D Bērziņš-Tautmīlis R. Ventpils senāk un tagad. 1901. 19, [1] lpp. Gotu burti. (H. Hiršmanis)
5. 61 Apolova A. Vai smēķēšana un dzeršana skādē veselībai? 1902. 31, [1] lpp. Gotu burti. (Lauvu Kārlis)
6. D Putniņš K. Pirmie vizbulīši I. 1903. 28 lpp. Gotu burti. (F. Linge)